

Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum

Snažíme sa robiť veci v prospech všetkých

Príspevková organizácia Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum (NPPC) pokrýva komplexný poľnohospodársky výskum od pôdy, cez rastlinnú a živočíšnu výrobu, využitie biomasy, biodiverzity krajiny až po potraviny. Venuje sa napríklad aj obnove trávnych porastov, horského pôdohospodárstva, možnostiam dekontaminácie pôdy či akútnemu problému zamorenia polychlórovanými bifenylnými na Východoslovenskej nížine. Inštitúcia vznikla v roku 2014 zlúčením dovtedy samostatných výskumných ústavov s dlhoročnou tradíciou, vlastnými zákazníkmi a dobrým renomé. Dnes tak pozostáva zo siedmich výskumných pracovísk dislokovaných po celom Slovensku – v Bratislave, Modre, Piešťanoch, Nitre, Banskej Bystrici a Michalovciach. Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum zastrešuje široký diapazón činností. Má tiež na zreteli využiteľnosť nových poznatkov a inovácií v praxi. V niektorých činnostiach medzinárodných organizácií či poradných orgánoch zastupuje Ministerstvo pôdohospodárstva SR.

Novou tvárou Národného poľnohospodárskeho a potravinárskeho centra sa stal Ing. Martin Polovka, PhD., ktorý doteraz pôsobil ako zástupca generálneho riaditeľa pre výskum. Popri tejto funkcii je stále aj riaditeľ Výskumného ústavu potravinárskeho. „Prioritne sa venujeme zlepšeniu našej viditeľnosti na rôznych informačných kanáloch vrátane sociálnych sietí. Nakoľko sa naše financovanie ako príspevkovej organizácie pohybuje približne na úrovni 50 %, dôležité je tiež získavanie prostriedkov na činnosť z externého prostredia. Našou devízou a zároveň cieľom je byť špičkoví a flexibilní, nakoľko len tak môžeme vyhrať projekty, získať granty a kooperovať s praxou,“ hovorí v úvode exkluzívneho rozhovoru pre Priemysel Dnes. Funkciu generálneho riaditeľa vníma ako príležitosť zvýšiť povedomie verejnosti o tom, prečo centrum existuje a čomu sa venuje. Rok 2022 sa bude niesť v duchu posilnenia kooperácie naprieč sektorom, optimalizácie chodu inštitúcie, získavania ďalších projektových zdrojov či omladenia kolektívu NPPC. „Radi by sme pre našu činnosť nadchli nových mladých ľudí. Sme dobrou a prospešnou organizáciou. Každému, kto sa na nás obráti, pomôžeme alebo ho nasmerujeme,“ prezrádza Martin Polovka. Viac o širokom spektre aktivít NPPC vysvetľuje v nasledujúcich riadkoch.

Aká je dnes potravinová sebestačnosť Slovenska?

Musíme rozlišovať pojem produkčná a potravinová sebestačnosť, a potom dostupnosť potravín na pultoch obchodov. Produkčnú sebestačnosť si predstavme ako schopnosť agrosektora, respektíve jednotlivých produkčných odvetví, vyprodukovať primárnu poľnohospodársku produkciu. Je potrebné povedať, že v mnohých odvetviach dosahujeme veľmi dobré čísla. Napríklad u obilnín až 160 %, olejníň vyše 200 %. Na druhej strane, máme také komodity ako víno, kde dosahujeme produkciu len na úrovni 41 % a bravčové mäso, kde to v roku 2020 bolo 49 %. Na Slovensku sme schopní vyprodukovať primárnu poľnohospodársku produkciu v priemere na úrovni 92 %. Pojem potravinová sebestačnosť zjednodušene zahŕňa schopnosť doma spracovať primárnu produkciu a ponúknuť ju v podobe potravinárskych výrobkov.

V spracovateľskom priemysle máme, žiaľ, veľké rezervy, najmä čo sa týka výrobkov s vyššou pridanou hodnotou. Z rôznych dôvodov je pre producentov ľahšie vyvieť nespracovanú produkciu do zahraničia a následne pokryť domácu potrebu potravín komoditami z dovozu. Potravinová sebestačnosť je teda v priemere na úrovni 37 – 40 %. Ale, samozrejme, sú komodity, kde je to pomerne slušné. V prípade pšeničnej múky napríklad na úrovni 82 %. Na druhej strane, čo je veľký paradox, v produkcii spracovaného ovocia je to len nejakých 9 – 10 %. Tretím pojmom v tejto súvislosti je dostupnosť potravín slovenského pôvodu na pultoch obchodov, kde štát pôsobí ako určitý regulátor. Je to záležitosť dopytu a ponuky, nastavenia politiky obchodu a distribúcie.

Z pohľadu NPPC môžem s hrdosťou povedať, že na trhu dnes nájdete výrobky domácej produkcie, či už z ovocia, zeleniny, mlieka, mäsa či pekárenských výrobkov, na ktorých vývoji sme sa podieľali a stále sa podieľame v spolupráci s príslušnými výrobcami. A môžem povedať, že na niektoré z nich máme udelené úžitkové vzory a rôzne patenty. V súčasnosti je v konaní jeden európsky patent v oblasti cereálnych výrobkov.

Mohli by ste nám priblížiť súčasné trendy v potravinárstve a poľnohospodárstve?

Spotrebiteľské trendy určujú, čo bude ponúkať obchod ako kľúčový hráč pre zásobovanie domácností. Ja osobne sa opieram o trendy od spoločnosti INOVA. A tak môžeme hovoriť o transparentnosti súvisiacej s informáciami o zložení, pôvode potravín a spôsobe ich spracovania. Ďalším súčasným trendom je revolúcia rastlinnej bázy. Rastlinné náhrady mäsa, rýb či klasických mliečnych výrobkov sa spájajú s trendom minimalizácie spotreby živočíšnej výroby. Momentálne tiež zažívame chia revolúciu. Medzi zaujímavé trendy dnešnej doby patrí aj udržateľnosť a rôzne zdravé trendy, jedlo pripravené včas a na mieru konzumenta, tzv. zdravé sústo. Trendom sú aj potraviny s obsahom relaxačných, antidepresívnych a zdraviu prospešných zložiek ako sú prebiotiká, probiotiká, kanabinoídy, alternatívne sladidlá, liečivé rastliny alebo biologicky aktívne zložky. Moderný je aj kozmetický efekt jedla, a teda trend „jedlom ku kráse“. Potom si dovoľím spomenúť rôzne brand unlimited personalizované potraviny, špecializované potraviny či retro výrobky. Konzumentov lákajú aj potraviny podporujúce imunitu organizmu. Dopyt spotrebiteľov je, samozrejme, vyšší, pokiaľ ponúkame niečo nové po stránke senzorickej alebo vďaka úprave textúry. Ďalšie trendy budú ovplyvnené rôznymi stratégiami a výzvami ako klimatická zmena či nové druhy plodín vrátane zmien, ktoré sú ovplyvnené miešaním kultúr, prípadne migráciou obyvateľstva.

V čom spočíva koncept tzv. inteligentného farmárstva?

Poľnohospodárstvo je z hľadiska procesov najmenej digitalizovaným odvetvím. Nemôžeme však žiť ako izolovaný ostrov v intergalaktickom priestore, a technologické riešenia si tak nachádzajú uplatnenie aj u nás. Ako sa hovorí o digitálnej revolúcii v priemysle, tak my dnes hovoríme o Poľnohospodárstve 4.0 aj o Potravinárstve 4.0. Dnes už zďaleka nestačí len zasiať a potom čakať na výsledok. Práve digitálna revolúcia v poľnohospodárstve je

DUFREX, s.r.o.

bázou pre inteligentné farmárstvo. Ide o využívanie moderných technológií od samotného počiatku výrobného cyklu až po jeho finalizáciu. Mnohé poľnohospodárske stroje sú už dnes vybavené GPS a podobajú sa superlaboratóriu, ktoré doslova riadi procesy v rastlinnej výrobe. A obdobné procesy pozorujeme aj v živočíšnej výrobe – welfare, ustajnenie, výživa atď. A až po bitúnok. Riadia sa a kontrolujú.

Aké postavenie v rámci živočíšnej výroby má chov včiel?

Opelovače, nielen včely, opelujú takmer 3/4 rastlín, ktoré poskytujú 90 % svetových potravín. Včely sú vzhľadom k anatomickým dispozíciám a v schopnosti obsiahnuť šírku opelenia unikátne. Ich nenahraditeľnosť si uvedomujeme aj na Slovensku. Rieši sa technická pomoc včelárom, ďalej pomoc v boji proti škodcom, chorobám včelstiev. Podporuje sa uvádzanie včelárskych výrobkov na trh. Súčasťou NPPC je aj Ústav včelárstva v Liptovskom Hrádku, ktorý dlhodobo pôsobí ako konzultačno-poradenské centrum pre včelárov. Venuje sa aj otázkam šľachtenia včiel a plemenného materiálu, testovaniu nových liečiv proti chorobám včiel či oblasti zdravotnej neškodnosti medov.

Ste zodpovedný za riešenie medzinárodného projektu Nanostructured carriers for improved cattle feed. Prezradili by ste nám o ňom niečo viac? Na akých ďalších projektoch sa podieľate?

NPPC je lídrom spomenutého medzinárodného projektu so zameraním na prepojenie potravinárstva, nanotechnológií a výživy zvierat. Spolupracujeme s expertmi z akademickej oblasti, priemyslu a legislatívy z Česka, Rakúska, Nemecka, Belgicka, Grécka a Turecka. Sledujeme tri ciele. Reč je o vývoji systémov dodávania liekov, nano a mikročasticových doplnkoch na liečenie porúch

WWW.VITAFLO'RA.SK

MÚKY Z MILYNA KOLÁROVO
Z RADU „NATURAL“ PRISPIEVAJÚ K VÁŠMU ZDRAVIU

CELOZRNNÁ PŠENIČNÁ ❖ CELOZRNNÁ RAŽNÁ ❖ CELOZRNNÁ ŠPALDOVÁ ❖ GRAHAMOVÁ

výživy hovädzieho dobytku, a ďalej o možnosti prípravy enkapsulovaných živín a správnom nastavení ich vstrebávania v sleze alebo v tenkom čreve. Dôležitým aspektom tohto projektu sú krátkodobé pobyty a stáže na iných pracoviskách s cieľom výmeny skúseností a vedeckého poznania.

Máme aj veľké množstvo ďalších projektov, vrátane projektov cezhraničnej spolupráce. Všetko sú to súťažné zdroje, o ktoré sa uchádzame s ostatnými oprávnenými inštitúciami. NPPC a jeho ústavy sú popredné z hľadiska úspešnosti získavania projektov. Či už ide o Horizont 2020, kde sa zameriavame na udržateľný manažment pôdy, šľachtenie odrôd rastlín, varovný systém ochorenia pri obilninách alebo sieťovanie génových bánk rastlín s cieľom ich digitalizácie, alebo o projekty domácich grantových agentúr. Je naším cieľom udržať tento trend aj do budúcnosti.